

Jak przygotować uczniów do pisania analizy olimpijskiej dzieła muzycznego?

1. Wiedza...

Przed tym fundamentalnym pytaniem staje każdy nauczyciel pracujący z uczniami nad przygotowaniem do Olimpiady Artystycznej sekcji historii muzyki. Zadając je sobie, zakładamy, że uczeń przystępujący do pierwszego etapu olimpiady posiada określone zasoby wiedzy niezbędnej do odczytania wyrafinowanego przekazu, jakim jest kompozycja muzyczna należąca do szeroko rozumianego kanonu dzieł muzyki klasycznej. Znajomość dzieł muzyki europejskiej, stylów, kierunków, reprezentujących poszczególne epoki i style kompozytorów, ich twórczości, wydaje się warunkiem *sine qua non*.

Można założyć, iż powyższe stwierdzenie jest oczywiste dla nauczycieli posiadających specjalistyczne wykształcenie muzyczne oraz wieloletnie doświadczenie w pracy z olimpijczykami. Można również przypuszczać, że będzie to ważne spostrzeżenie np. dla nauczycieli wiedzy o kulturze, którzy posiadają małe doświadczenia olimpijskie lub dopiero zaczynają swą przygodę z olimpiadą.

2. Język, terminologia...

Operowanie odpowiednim narzędziem, jakim jest język obfitujący w trafne, zręczne określenia oraz terminologię muzyczną, to kolejny warunek napisania dobrej analizy olimpijskiej. Samodzielna praca ucznia z literaturą fachową wyposaża go w narzędzia językowe jakby automatycznie. Problem stanowi jednak niejednoznaczność pewnych określeń u różnych autorów lub nazywanie podobnych zjawisk różniącymi się od siebie terminami. Uczeń na poziomie liceum ogólnokształcącego może mieć kłopot z samodzielnym ujednoliceniem terminologii. Pomoc ze strony nauczyciela powinna polegać m. in. na położeniu szczególnego nacisku na precyzyjne sformułowania i staranność w doborze trafnych określeń przy omawianiu kolejnych epok i zjawisk oraz np. wprowadzanie zadań pisemnych lub ustnych utrwalających i poszerzających specjalistyczny słownik muzyczny ucznia.

3. Planowanie...

Jak zatem przygotować ucznia wyposażonego we wspomnianą powyżej faktograficzną wiedzę oraz narzędzia językowe, aby potrafił przeprowadzić, a następnie utrwalić pisemnie proces analizy dzieła?

Należy wpoić mu pewien porządek, obowiązującą strukturę takiej wypowiedzi, zaszczylić świadomość budowy formalnej oraz zawartości merytorycznej, które doprowadzą finalnie do jak najwyższej oceny pracy.

Po pierwsze, istotne są słowne i pisemne ćwiczenia dotyczące trójdzielności analizy, odnoszące się także do doświadczeń i wiedzy polonistycznej ucznia w zakresie konstruowania trójdzielnych prac pisemnych.

Po drugie, należy uświadomić wymagania merytoryczne wynikające z olimpijskich kryteriów oceniania prac pisemnych dla poszczególnych etapów. Uczeń musi mieć świadomość, że pod wieloznacznym określeniem „analiza dzieła muzycznego” kryje się konieczność prześledzenia i opisanie zawartości muzycznej utworu, odniesienia jej do kontekstu powstania – epoki, środowiska artystycznego, zewnętrznych wpływów i powiązań, odniesień pozamuzycznych itp. oraz dokonanie pewnej syntezy tych wszystkich elementów i wpływów.

Z doświadczeń pracy z uczniami szkół muzycznych wynika refleksja, że po stronie nauczyciela czuwającego nad przygotowaniem do udziału w olimpiadzie leży uświadomienie odrębności zakresu pojęciowego „analiza dzieła muzycznego” stosowanego w szkolnictwie muzycznym od rozumienia go i przeprowadzania analiz na rzecz kolejnych etapów olimpiady. Program realizowanego w szkołach muzycznych II st. przedmiotu o tej nazwie zakłada skupienie uwagi ucznia na przebiegu techniczno-strukturalno-formalnym dzieł muzycznych. Należy zatem uświadomić uczniom, że o ile umiejętności i wiedza zdobyte podczas zajęć tego przedmiotu są bezcenne dla napisania analizy olimpijskiej, o tyle zbadanie i opisanie budowy utworu pod tym kątem w trakcie szkolnego czy centralnego etapu olimpiady należy poszerzyć o wspomniane wcześniej odniesienia historyczne, środowiskowe, stylistyczne i inne...

Ważnym etapem pracy z uczniem olimpijczykiem jest również przygotowanie go do mierzenia się z czasem. Najczęściej występującym problemem jest złe rozplanowanie czasu i w efekcie jego brak na sfinalizowanie pracy, jej autokontrolę i poprawienie ewentualnych błędów redakcyjnych. Specyfika analizowania dzieł muzycznych polega m.in. na

odsluchiwaniu materiału dźwiękowego w maksymalnym skupieniu, co za każdym razem zabiera uczniowi kilka minut z ewentualnego czasu na finalne analizowanie, choć rzecz jasna jest równocześnie jego elementem. Przydatne byłoby wykonywanie ćwiczeń o charakterze – „słuchasz – zapamiętujesz – notujesz” oraz „słuchasz – notujesz w trakcie – robisz finalny opis”.

4. Repetitio est mater studiorum...

Zachęcajmy, motywujmy do pisania analiz próbnych, czytamy je i obdarzamy pozytywnie motywującym komentarzem, zapraszamy do prezentowania napisanych samodzielnie prac na forum grupy olimpijczyków lub klasy oraz wzajemnego czytania napisanych analiz, robienia na ich podstawie prezentacji multimedialnych czy miniwykładów i wymiany spostrzeżeń na ich temat... Wydaje się, że to jedno z najbardziej efektywnych, jednocześnie najtrudniejszych do zrealizowania w pracy z uczniami zadań...

5. Samodzielne poszukiwania źródeł wiedzy...

Nieustanny kontakt ucznia z odpowiednią literaturą, której bezcenny wykaz stanowi olimpijska bibliografia, to marzenie nauczyciela, pod którego kierunkiem pracuje, często niespełnione, niestety... Przygotowując ucznia do pisania analiz, należy wskazać mu te pozycje, które w pewnym sensie całościowo odnoszą się do poszczególnych utworów muzycznych lub ich części – zawierają artykuły, pogadanki czy eseje. Należy podkreślić tu szczególną przydatność olimpijskiego kanonu lektur uzupełniających. Cennym doświadczeniem mogą stać się poszukiwania internetowe – choćby dotyczące stron wydawnictw muzycznych i fonograficznych lub strony Programu 2 Polskiego Radia, gdzie można znaleźć interesujące i przydatne materiały, opisy dzieł i ich wykonania. Równie cennym co zaskakującym materiałem edukacyjnym mogą stać się wkładki do wydań muzyki klasycznej na płytach CD, w których dobre wydawnictwa zamieszczają wartościowe, popularyzatorsko-naukowe opracowania dzieł muzycznych.

6. Podsumowując – idealnie przygotowany do analizowania olimpijskiego uczeń....

- posiada głęboką i szeroką wiedzę ogólną oraz muzyczną,
- posługuje się trafnym, bogatym w terminologię językiem,
- planuje strukturę i plan wypowiedzi,
- dobrze radzi sobie z czasem przeznaczonym na analizę,
- pracuje i chętnie dzieli się efektami własnej pracy w trakcie przygotowań do olimpiady.